

Z A P I S N I K

5. zasjedanja hrvatsko-mađarskog Mješovitog odbora za manjine

Hrvatsko-mađarski mješoviti odbor za manjine (u daljnjem tekstu: Odbor) održao je 5. zasjedanje 25. i 26. siječnja 2001. godine u Osijeku. Dr. Nenad Prelog, pomoćnik ministra vanjskih poslova pred-vodio je hrvatsko izaslanstvo, a mađarsko izaslanstvo predvodio je g. Tibor Szabó, predsjednik Ureda za Mađare izvan granica.

Mađarsku manjinu u Hrvatskoj u hrvatskom dijelu Odbora zastupali su zastupnik mađarske manjine u Hrvatskom saboru i čelnici Demokratske zajednice Mađara u Hrvatskoj.

Hrvatsku manjinu u Mađarskoj u mađarskom dijelu Odbora zastupali su čelnici Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj.

I.

Odbor je nakon razmjene mišljenja o aktualnim pitanjima obostrane zaštite manjina zaključio sljedeće:

Sporazum o zaštiti hrvatske manjine koja živi u Republici Mađarskoj i mađarske manjine koja živi u Republici Hrvatskoj potpisan 05. travnja 1995. g. u Osijeku i danas pruža odgovarajući okvir za zaštitu dviju manjinskih zajednica i poboljšanje njihova položaja.

Odbor je utvrdio da je položaj hrvatske manjine u Mađarskoj i mađarske manjine u Hrvatskoj u pravnom i političkom smislu sređen, sukladno europskim standardima o zaštiti manjina.

Odbor je sa zadovoljstvom utvrdio da su Vlada Republike Hrvatske svojim Zaključkom (klasa: 5030104-00 od 13. VII. 2000.) i Vlada Republike Mađarske svojom Odlukom (broj: 2065/2000. od 29. III. 2000.) prihvatile Zapisnik 4. zasjedanja Odbora i zajamčile njegovu provedbu.

U razdoblju koje predstavlja novu kvalitetu u dosadašnjim uzornim hrvatsko-mađarskim odnosima, mađarska i hrvatska strana i dalje smatraju ciljem uspostavljanje etničkog omjera iz 1991.g. u podunavskim mađarskim naseljima, a istovremeno s tim ponovno organiziranje cjelokupnog mađarskog manjinskog društva. Obje strane i financijski pomažu povratak mađarskih prognanika i olakšavaju život mađarskog stanovništva.

II.

Odbor je ocijenio provedbu prijedloga prihvaćenih na 4. Zasjedanju i potvrđenih od obiju strana u obliku vladine odluke, te je utvrdio sljedeće:

- na području općih pitanja

1. Strane i dalje osiguravaju, na područjima gdje žive hrvatska odnosno mađarska manjinska zajednica, čuvanje nacionalnog identiteta i mogućnost njegova slobodnog iskazivanja.

Hrvatska državna samouprava traži da se osobe koje se tijekom popisa izjasne kao Bunjevci, Šokci, Bošnjaci, Raci i Dalmatini, prilikom zbrajanja podataka pribroje Hrvatima.

Iako su zakonske pretpostavke, institucionalne garancije na obje strane zadovoljavajuće, na lokalnoj razini još se javljaju prepreke koje ometaju njihovo potpuno ostvarenje.

2. U Hrvatskoj mađarsku manjinu zastupa izabrani zastupnik u Hrvatskom saboru, što odgovara preporukama Vijeća Europe i njegovim dokumentima na području zaštite manjina.

I dalje se čeka rješenje parlamentarnog zastupanja Hrvata u Mađarskoj, koje se može pronaći u okviru izmjena zakona o pravnom statusu nacionalnih i etničkih zajednica, odnosno izbornog zakona, sukladno preporukama Vijeća Europe i njegovim dokumentima na području zaštite manjina.

3. Republika Mađarska na temelju sustava višestruke manjinske potpore, osim što daje pomoć iz proračuna Hrvatskoj državnoj samoupravi i 74 mjesnim hrvatskim manjinskim samoupravama, također pomaže i Savez Hrvata u Mađarskoj i druge hrvatske organizacije. Funkcioniranje lokalnih manjinskih samouprava također potpomažu mjesne samouprave, ali na više mjesta objedinjena pomoć nije dostatna za izvršavanje zadataka manjinskih samouprava. Nadležna ministarstva i Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine podupiru ostvarivanje brojnih programa putem natječaja. Ministarstvo nacionalne kulturne baštine osigurava prednost manjinama, tako i hrvatskoj manjinskoj zajednici, u ocjenjivanju prispjelih natječaja vezanih za rad u području kulturne autonomije, uzimajući u obzir mišljenje predsjedništva državne samouprave.

Odbor visoko cijeni odluku hrvatske Vlade da od početka 2000. godine proračunskim sredstvima podupire aktivnosti hrvatskih institucija i udruga u Republici Mađarskoj. Mađarska Vlada godinama na sličan način podupire Mađare u Republici Hrvatskoj.

Republika Hrvatska je putem financiranja programa pomagala mađarskim organizacijama u Hrvatskoj tijekom 1999. i 2000. g. Pomoć mađarskim organizacijama iz državnog proračuna u usporedbi s 1998. g. značajno se popravila. Financiranje osnovnog djelovanja Demokratske zajednice Mađara u Hrvatskoj i HUNCRO-a od 01. siječnja 2001. osigurava njihovo kontinuirano djelovanje.

4. U području vjerskog života na materinjem jeziku nije se napredovalo - ne postoji dovoljan broj svećenika, odnosno vjeroučitelja, koji govore jezik manjine. To je poseban problem za katoličke vjernike. Ozbiljan nazadak dogodio se kod Hrvata u Mađarskoj s bogoslužjem na materinjem jeziku, budući da su se zbog završetka procesa reintegracije hrvatski svećenici vratili u Hrvatsku. Njihov se odlazak do današnjeg dana nije nadoknadio na odgovarajući način.

Mađarska reformatorska kršćanska crkva u Hrvatskoj dobila je na temelju odluke Ministarstva prosvjete i športa RH od 30. lipnja 2000. g., pravo na izradu i organizaciju programa vjeronauka u osnovnim školama.

5. Nakon što je 15. prosinca 1999. g. otvoren granični prijelaz Beremend - Baranjsko Petrovo Selo, novi granični prijelazi nisu se otvorili, premda su poduzeti koraci u području pronalaženja potpore iz PHARE-izvora. Na mađarsko-hrvatskom dijelu granice obje manjinske zajednice traže otvaranje daljnjih graničnih prijelaza.

Sporazumom između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Mađarske o ukidanju viza, potpisanom 23. svibnja 2000. g., omogućen je prijelaz granice i s osobnom iskaznicom.

6. U Mađarskoj, u okviru modernizacije dokumenata, od 1. siječnja 2000.g. ostvarena je mogućnost uporabe izvornih hrvatskih prezimena i imena u novim dvojezičnim osobnim dokumentima.
7. Uz materijalnu potporu hrvatske strane započela je obnova kuća i stambenih zgrada hrvatskih državljana mađarske nacionalnosti, te obnova javnih zgrada koje su potrebne za revitalizaciju društvenog života mađarske manjine. Brzina obnove stambenih zgrada zbog gospodarskih i financijskih poteškoća nije ispunila očekivanja mađarske manjine. Zbog kašnjenja s ispunjavanjem obećanja iz 1998.g. kasnili su radovi obnove u 1999. i 2000.g.

Korištenje fonda, koji je mađarska Vlada donirala za obnovu, je u tijeku, a povrat PDV-a na ta sredstva riješen je u prosincu 2000.

Vlada Republike Hrvatske kupila je 1999.g. zgradu u Belom Manastiru za mađarsku manjinu, izdvojila sredstva za djelomičnu obnovu zgrade KUD-a "Sándor Petöfi" u Laslovu, te osigurala sredstva za dovršenje Doma kulture u Zmajevcu i za uvođenje centralnog grijanja u Domu kulture u Kotlini.

8. Strane su utvrdile da se stanovnici ratom zahvaćenog područja i dalje bore s poteškoćama zapošljavanja. Nakon reintegracije hrvatskog Podunavlja još nije uspostavljena struktura zaposlenih u javnim službama i poduzećima u većinskom državnom vlasništvu, koja odgovara etničkoj strukturi stanovništva.
9. Odbor podupire zahtjev predstavnika mađarske manjine u Hrvatskoj da se zakonom osigura stvaranje mađarskih manjinskih samouprava te njihovo nesmetano djelovanje.
10. Predstavnici mađarske manjine Hrvatskoj i hrvatske manjine u Mađarskoj, upozorili su da se prijedlozi Odbora u području prosvjete, informiranja i vjerskog života na materinskom jeziku sporo ostvaruju.

- **na području prosvjete**

1. Zbog materijalnih teškoća pojedinih općinskih samouprava i djelomično neriješenog načina financiranja manjinskih vrtića, nisu se ponovno otvorili svi mađarski dječji vrtići.

Hrvatska će strana i dalje ulagati napor da se osiguraju materijalni uvjeti za njegovanje mađarskog jezika, jer su zakonski u potpunosti osigurani.

2. Tijekom 2000. g. dovršen je Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Osijeku, za čiju je izgradnju Vlada Republike Hrvatske izdvojila 25 milijuna kuna. Od školske godine 2000/2001. uz osnovnu i srednju školu djeluje i mađarski dječji vrtić.

Prosvjetno-kulturni centar do danas nije primio iz hrvatskog središnjeg proračuna potrebna sredstva za dovršenje opremanja gimnastičke dvorane i skloništa.

Javna zaklada "Illyés" je u cilju olakšavanja prijevoza učenika potpomogla kupovinu dva autobusa.

Nije postignut napredak u svezi spajanja zagrebačkog dvojezičnog mađarskog vrtića i škole u jednu središnju instituciju.

3. Nije došlo do imenovanja mađarskog manjinskog savjetnika za prosvjetu.
4. Obnovljena je i opremljena osnovna škola u Zmajevcu (1998.).

Obnova osnovnih škola u Lugu i Korođu su u pripremi.

Osnovna škola u Laslovu obnovljena je u cijelosti 2000. g., gdje se njeguje mađarski jezik i kultura.

Osnovne škole u Kneževim Vinogradima i Antunovcu obnovljene su u cijelosti (njegovanje mađarskog jezika i kulture).

Obnova osnovnih škola u Belom Manastiru, Bilju, Dražu i Dalju su u tijeku (njegovanje mađarskog jezika i kulture).

5. Napredak se dogodio na području smanjivanja problema financiranja hrvatskih nacionalnih škola u Mađarskoj. U smislu proračuna za 2000. g. dopunski manjinski doprinos za predškolski odgoj te u slučaju učenja jezika u manjinskoj nastavi, povećao se na 27.500 forinti po osobi, a u slučaju učenja materinjeg jezika i dvojezične nastave povećao se na 41.000 forinti po osobi. Naselja s brojem stanovništva ispod 1100, od 1100-3000, te od 3000-3500 stanovnika, pored zagarantiranog normativa mogu zatražiti i daljnja dopunska sredstva. Po toj pravnoj osnovi samouprave u čijoj nadležnosti je manjinska prosvjetno-odgojna institucija, imaju pravo na sredstva dvostruko veća od zakonom zajamčenih iznosa. Pored toga, za rješavanje pojedinih problema mjesnih samouprava u čijoj su nadležnosti manjinske prosvjetno-odgojne institucije i koje unatoč dopunskim potporama, zbog nedostatka prihoda ne mogu nesmetano obavljati svoju djelatnost, stoji na raspolaganju fond od 300 milijuna forinti. Iz tog je fonda hrvatska škola u Santovu - koja je od 1. kolovoza 2000.g. pod nadležnošću Hrvatske državne samouprave - dobila potporu od 8 milijuna forinti. Proračun za godine 2001. i 2002. povećao je iznos normativne i dopunske potpore.

Nije u potpunosti riješeno financiranje hrvatske škole u Santovu, ni pravno ni financijski.

6. Prema ocjeni Hrvatske državne samouprave, administrativna integracija pečuskog Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i đačkog doma "Miroslav Krleža" u odgojno-obrazovni centar, dovršena 28. kolovoza 2000., predstavlja napredak, no modernizacija đačkog doma i škole, te njihovo spajanje u jednu centralnu zgradu još nije započeto.
7. Mađarsko Ministarstvo prosvjete kontinuirano pruža pomoć u nabavci udžbenika za mađarske osnovne škole i grupe koje se bave njegovanjem materinskog jezika u Hrvatskoj.

Hrvatska strana, pozivajući se na materijalne razloge, samo u pojedinačnim slučajevima pruža takvu vrstu pomoći hrvatskim školama u Mađarskoj.

Sukladno potrebama mađarske manjine u Republici Hrvatskoj u proračunu za 2001. godinu osigurana su sredstva za prevođenje pet udžbenika.

Uz državnu potporu Republike Hrvatske izdan je reprezentativni priručnik "Povijest i zemljopis Hrvatske" koji omogućuje hrvatskoj manjinskoj zajednici u Mađarskoj njegovanje svijesti o etničkoj samobitnosti.

8. Putem financiranja programa i natječaja Republika Mađarska pomaže rad Udruge hrvatskih znanstvenih istraživača, koja djeluje u Pečuhu kao samostalni znanstveni centar (neslužbeni hrvatski naziv: Hrvatski znanstveni zavod).

Predsjednik Mađarske akademije znanosti, tijekom posjeta Zagrebu, predložio je, otvaranje po jednog radnog mjesta pri akademijama, temeljem uzajamnosti, s ciljem podupiranja znanstvene djelatnosti Mađara u Hrvatskoj i Hrvata u Mađarskoj.

Hrvatska je strana putem natječaja prihvatila financiranje pet znanstveno-istraživačkih projekata Društva mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj.

- **na području kulture i informiranja**

1. Nije se napredovalo u opskrbi dnevnim tiskom, časopisima i knjigama hrvatske manjine u Mađarskoj.
2. Postignut je mali napredak u opskrbi temeljnom literaturom matičnih knjižnica hrvatske manjine u Mađarskoj. Nije postignut bitan napredak u obnovi ratom razorenih knjižnica mađarske manjine u Podunavlju, kao i njihova opskrbljenost knjigama.

Vlada Republike Hrvatske osigurala je potporu u 2000. g. za popravak krovništva i obnovu zgrade Bajske bunjevačke katoličke čitaonice u Baji. Mađarska je strana iz državnih i lokalnih izvora sudjelovala u obnovi Čitaonice.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske osigurava sredstva za plaću djelatnika u središnjoj knjižnici mađarske manjine u Belom Manastiru, kao i sredstva za realizaciju programa knjižnice.

3. Tijekom 2000.g. nastavljeno je podupiranje Hrvatskog kazališta u Pečuhu iz mađarskih središnjih izvora. U odnosu na 1999. g. iznos središnje državne potpore porastao je približno 10% , što je nadopunjeno i potporom gradske samouprave.
4. Ministarstvo nacionalne kulturne baštine i Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj, u okviru manjinskog izdavaštva tijekom 1999.g. sufinancirali su objavljivanje 10, a tijekom 2000.g. 19 hrvatskih književnih, odnosno znanstvenih djela.
5. Hrvatska je strana financirala u 2000. godini izdavanje tjednika, mjesečnika, četveromjesečnika i godišnjaka Mađara u Republici Hrvatskoj.
6. Tijekom 1998. g. ostvareno je emitiranje hrvatskih manjinskih radio-programa diljem države. Regionalni studio Mađarske TV u Pečuhu priprema manjinske programe na hrvatskom jeziku. Postignut je napredak u promjeni dosadašnjeg nepovoljnog termina emitiranja Hrvatske kronike - hrvatske manjinske emisije.

Nije ostvaren napredak u izgradnji vlastitog audio-vizualnog informativnog sustava Mađara u Hrvatskoj. Opravdano se i dalje naglašava potreba za samostalnom

radijskom redakcijom na mađarskom jeziku u Osijeku, te za pokretanjem mađarske televizijske emisije.

III.

Odbor i dalje smatra važećima preporuke koje nisu, ili koje su samo djelomično ostvarene. Pored tih, daje sljedeće preporuke dvjema Vladama:

- na području općih pitanja

1. U skladu s europskim dokumentima i praksom hrvatska će strana osigurati uvođenje u primjenu mađarskog jezika u općoj upravi, javnim ustanovama i lokalnoj samoupravi.
2. Strane predlažu potpisivanje novih sporazuma o pograničnom prometu i suradnji, kao i sporazuma o otvaranju novih graničnih prijelaza, posebno na područjima gdje žive obje manjine.
3. Strane će, koristeći se sredstvima i mogućnostima, među ostalim i PHARE, CBC, CARDS programa, nastaviti s gospodarskim razvojem naselja u kojima žive pripadnici dviju manjina. U tome hrvatska strana računa na sveukupnu pomoć Republike Mađarske.
4. Objе će strane nastojati osigurati pripadnicima manjina zapošljavanje u državnim uredima i tvrtkama koje su u državnom vlasništvu u omjeru odgovarajućem ukupnom broju stanovnika, gdje pripadnici manjina žive u većem broju.
5. Objе strane trebaju posvetiti pozornost onim podskupinama Mađara koje žive u Republici Hrvatskoj i Hrvata u Republici Mađarskoj koje su u ovom trenutku izložene pojačanoj asimilaciji. Primjerice, Hrvati-Dalmatini, Hrvati-Raci, gradišćanski Hrvati kajkavci u Mađarskoj, te Mađari Primorja i Međimurja u Hrvatskoj.

Objе će strane tijekom popisa stanovništva 2001.g. omogućiti sudjelovanje dovoljnog broja popisivača-povjerenika, pripadnika hrvatske, odnosno mađarske manjine, koji će vršiti popis pučanstva u naseljima u kojima žive pripadnici dotičnih manjina.
6. Odbor predlaže hrvatskoj strani da razmotri mogućnost da se u svim naseljima gdje Mađari čine većinu stanovništva, zakonom osigura zadržavanje autentičnog vlasništva javnih zgrada, te da se pravnim putem garantira da te zgrade, općine ili druge pravne osobe, ne mogu otuđiti.

Odbor predlaže mađarskoj strani da razmotri mogućnost da se u opravdanim slučajevima obnova zgrada javnih ustanova, koje su u vlasništvu hrvatskih organizacija u Mađarskoj, financira iz središnjeg proračuna.

7. Hrvatska strana tijekom planiranih izmjena zakona o lokalnoj upravi i samoupravi treba uzeti u obzir opravdane zahtjeve manjinske zajednice Mađara.
8. Strane će, na inicijativu manjine, ukoliko je zahtjev opravdan i u skladu s važećim zakonom, osigurati nazive mjesta i ulica, natpise na javnim ustanovama kao i obavijesti vezane uz njihov rad, uz službeni jezik, i na jeziku manjine.
9. Hrvatska će strana, sukladno zakonu i dalje posvećivati posebnu pozornost obnavljanju naselja u kojima žive Mađari. Mađarska će strana i ubuduće, u prvom redu putem zaklada, pružiti pomoć pri obnovi javnih zgrada zajednice.
10. U skladu sa Zakonom o obnovi, te financijskim mogućnostima, Hrvatska se strana obvezuje obnoviti katoličku crkvu u Novom Bezdanu, te završiti obnovu katoličke crkve u Belom Manastiru.

- **na području prosvjete**

1. Obnova osnovne škole u Korođu je u pripremi i Odbor predlaže da se hrvatska strana obveže da se ona dovrši u što kraćem roku.
2. Strane će i nadalje posvećivati posebnu pozornost jačanju uloge i razvoju Prosvjetno-kulturnog centra Mađara u Osijeku.

Hrvatska se strana obvezuje dovršiti opremanje Centra.

Mađarska će strana i ubuduće podržavati rad Centra dostavljanjem stručnih i metodičkih materijala koji će osigurati mađarski karakter ove institucije.

Odbor preporuča da se knjižnica Centra odredi središnjom knjižnicom Mađara u Hrvatskoj, te da se adekvatno kadrovski ekipira.

3. Mađarska će strana i ubuduće činiti napore da osigura troškove djelovanja hrvatskih manjinskih prosvjetnih institucija.

Odbor podupire molbu Hrvatske državne samouprave da mađarska Vlada traži ona pravna i financijska rješenja koja će omogućiti nesmetani rad i potpuno financiranje vrtića, osnovne škole i đачkog doma u Santovu.

4. Strane će podržati onu inicijativu dviju akademija znanosti da po načelu uzajamnosti angažiraju po jednog suradnika za znanstvenu djelatnost mađarske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Mađarskoj.
5. Strane će, u skladu s ranijom praksom, pružiti materijalnu potporu za izdavanje udžbenika koji sadrže gradivo važno za čuvanje identiteta nacionalnih manjina, te koje u mađarskim, odnosno u hrvatskim nastavnim programima i udžbenicima (npr. u slučaju povijesti ili zemljopisa) nije u dovoljnoj mjeri zastupljeno.

- na području kulture i informiranja

1. Mađarska će strana i dalje nastaviti financirati Hrvatsko kazalište u Pečuhu iz državnog proračuna i poticati poglavarstvo grada Pečuha kako bi ubrzali radove na obnovi zgrade kazališta.
2. Mađarska će strana pomoći izlaženje književnog časopisa na hrvatskome jeziku "Riječ".
3. Hrvatska treba omogućiti osnivanje redakcije za program na mađarskom jeziku pri osječkom regionalnom centru HTV-a.
4. Odbor podupire zahtjev Hrvatske državne samouprave da Mađarska televizija prema sporazumu potpisanom s manjinama osigura proizvodnju programa na hrvatskom jeziku.

Strane su se sporazumjele da će se sljedeće zasjedanje održati u Mađarskoj.

Ovaj je Zapisnik sastavljen u dva primjerka, na mađarskom i hrvatskom jeziku, pri čemu su oba teksta vjerodostojna.

Zapisnik potpisali:

Predsjedatelj mađarskog dijela
Mješovitog odbora

Predsjedatelj hrvatskog dijela
Mješovitog odbora

Tibor Szabó

dr. sc. Nenad Prelog

U Osijeku, 26. siječnja 2001.